

Fredagen den 14 oktober

Kl. 09.00–09.44

§ 1 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2016/17:43

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:43 Brister i patientsäkerhet

av Cecilia Widegren (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 15 november 2016.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 11 oktober 2016

Socialdepartementet

Gabriel Wikström (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2016/17:28 till trafikutskottet

EU-dokument

KOM(2016) 591 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 8 december*.

§ 3 Motioner för omedelbar hänvisning

3 409 motioner avlämnade under den allmänna motionstiden anmäldes.

Kammaren biföll talmannens förslag att motionerna omedelbart skulle hänvisas till utskott enligt motionsförteckningens förslag.

Motionsförteckningen hade i bilaga fogats till detta protokoll.

*Svar på
interpellationer*

§ 4 Svar på interpellation 2015/16:736 om lärarlösa lektioner

Anf. 1 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Michael Svensson har frågat förra gymnasie- och kunskapslyftsministern Aida Hadzialic om vad hon tänker göra för att öka antalet lärarledda lektioner. Interpellationen har överlämnats till mig.

Av den förra regeringen fick Statens skolverk i uppdrag att undersöka hur bestämmelserna om garanterad undervisningstid i gymnasieskolan efterlevs och hur undervisningstiden säkerställs i ett riksrepresentativt urval av gymnasieskolor. Garanterad undervisningstid är den minsta undervisningstid i timmar som eleverna ska erbjudas på till exempel ett nationellt program i gymnasieskolan. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet i den rapport som Michael Svensson nämner.

Jag anser att det är ytterst angeläget att alla elever i skolväsendet ges förutsättningar att nå målen för utbildningen. Den garanterade undervisningstiden är en av flera faktorer som ska säkerställa utbildningens kvalitet. Skolverkets rapport ger värdefull information om de utmaningar som kan finnas när det gäller att tillförsäkra att elever på gymnasieskolans nationella program får den undervisningstid de har rätt till och utgör därmed ett viktigt underlag för det fortsatta arbetet med att säkerställa gymnasieskolans kvalitet.

En förutsättning för undervisning i skolan är att det finns lärare som vill och kan undervisa. För att stärka yrkets attraktivitet har regeringen inlett en nationell samling för läraryrket. Regeringen för i detta forum samtal med lärarfacken och arbetsgivare med målet att skapa förutsättningar för att attrahera, behålla och utveckla en högkvalitativ lärarkår. Bland annat diskuteras hur behörighetsreformen kan vårdas, hur skolledare kan få bättre förutsättningar för sitt pedagogiska ledarskap och hur nya lärare ska få en bra introduktion till läraryrket.

Att lärare har tid att vara lärare och kan rikta fokus mot sitt huvuduppdrag är viktigt för att varje elev ska få en utbildning av hög kvalitet. Under våren 2016 lämnade Provutredningen ett delbetänkande som bland annat innehöll förslag om hur de nationella proven kan digitaliseras, vilket kan bidra till att lärares administrativa börda minskar.

Genom regeringens satsning på lärarlöner, den så kallade lärarlönesatsningen, ska skolhuvudmän stimuleras att ge särskilt kvalificerade lärare, förskollärare eller fritidspedagoger högre lön för att därigenom bidra till en ökad kvalitet i undervisningen, till förbättrade kunskapsresultat och till verksamhetens utveckling i övrigt.

Det finns också forskning som pekar på lärarens undervisningsskicklighet som den enskilt viktigaste faktorn för elevernas kunskapsinhämtning och resultat. Regeringens satsningar på Matematiklyftet, Lärarlyftet och andra fortbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser för lärare syftar till att stärka och utveckla kvaliteten i undervisningen och på så sätt öka elevernas måluppfyllelse.

Att slutföra en gymnasieutbildning är viktigt, både för den enskilda individen och för den nationella kompetensförsörjningen. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning – direktiv 2015:31. En självklar faktor för framgång är att undervisningen i gymnasieskolan, liksom i skolväsendet i övrigt, utförs av kompetenta lärare.

Anf. 2 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Tack så mycket, statsrådet, för svaret – eller om man möjligt får säga departementets svar. Välkommen också till, tror jag, ministerns första interpellationsdebatt! Nu skulle jag gärna vilja veta vad Anna Ekström tycker i den här frågan och inte bara vad departementet tyckte för några veckor sedan.

Vi är överens om att gymnasieskolan är väldigt viktig. Gymnasieskolan är ju vägen ut i livet eller möjligtvis vägen till vidare utbildning för väldigt många ungdomar. Oavsett vilken väg man tar är vi alla överens om att gymnasieskolan i dag inte ger den utbildning och kunskap som vi har rätt att förvänta oss.

Mellan 12 000 och 15 000 elever varje år försvinner ut, utan att få en fullgod eller hel gymnasieexamen med sig. Det finns ganska noggranna samhällsekonomiska beräkningar som är gjorda på detta, där man väger in ohälsotal, lägre medelinkomst och kortare livslängd – man faller helt enkelt ifrån tidigare i sjukdom och annat.

Det här kostar samhället mellan 15 och 20 miljoner under en livscykel per individ. Om vi bara räknar väldigt lågt med 10 miljoner och 10 000 elever per år är det gigantiska belopp som kommunerna i många fall inte förmår att investera bort eftersom man inte ser plustecknet i budgeten. Det kanske inte kommer förrän om 15–20 år och då kanske i en annan del av landet.

Vi har även många andra problem i gymnasiet. Söktrycket för yrkesprogrammen går ned. Det vet vi sedan många år och inte sedan 2011, som den nuvarande regeringen hävdar. Det är en internationell trend som har pågått i kanske tio till tolv år.

Jag skulle nästan vilja säga att situationen på många gymnasieskolor är katastrofal, och jag undrar om statsrådet håller med om det. Jag har följt inte minst mina egna barns skolgång i gymnasieskolan i Falkenberg. Det är såklart ingen vetenskaplig undersökning, men jag ser hur oerhört många lärarlösa lektioner det är. Många lektioner ställs in, och det finns ingen vikarie.

Då kan möjligtvis säga att det beror på lärarbrist, men det är klart att det också beror på att rektor och kommunen hittat ett bra sätt att spara pengar, och då sparar man in på elevernas framtid. Detta tycker jag är oerhört allvarligt.

Problemet är att vi hela tiden lägger en bottenplatta. Det gäller både ambitionen att få ett D i stället för ett F i betyg och inte ett A eller B, och likadant är det naturligtvis med antalet lektioner. I och med att bindningen mellan kursens poäng och antalet timmar är borta är det förstås ett väldigt bra sätt att spara pengar. Jag har själv ibland frågat mina barn varför de kommer hem så tidigt på dagen. Jo, pappa, det beror helt enkelt på att kursen är slut, svarar de. Man har så att säga redan avverkat kursen innan de 100 timmarna är slut. Man kanske gjorde kursen på 80 timmar i stället.

Min fråga är om statsrådet håller med om den här beskrivningen och har möjlighet att gripa in väldigt snart genom åtgärder.

Anf. 3 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Tack för den passionerade pläderingen för en gymnasieskola med hög kvalitet! Vi är förstås helt överens om hur oerhört viktigt det är att gymnasieskolan fyller sin uppgift. Den elev som inte fullgör sin gymnasieutbildning har ju väldigt stora problem. Det är svårt att komma in på vidare studier och också väldigt svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Men det är inte bara den enskilda eleven som drabbas när gymnasieskolan inte fungerar. Det är också det omgivande samhället i form av potentiella arbetsgivare. Michael Svensson nämnde den väldigt svåra situation som gäller för många yrkesprogram, där rekryteringen är svag och där ibland yrkesprogram inte ges på en ort eller i en region på grund av en kombination av bristande söktryck och svårigheter att planera för gymnasieskolan.

Nej, det är ingen tvekan om att gymnasieskolan har stora problem, även om ordet katastrof är ett ord som jag nog inte skulle ta i min mun.

Om vi tittar på den stora granskning som OECD gjorde av den svenska gymnasieskolan – den ingår faktiskt i den granskning som OECD gjorde av hela skolväsendet – ser vi att OECD pekar på problem när det gäller styrning, finansiering, kompetensförsörjning och försörjning av lärare. Alla de delarna arbetar regeringen väldigt hårt med, delvis inom ramen för den skolkommision som är tillsatt men också inom ramen för den stora utredning som just nu pågår och som Michael Svensson är mycket kunnig om. Det är den gymnasieutredning där Michael Svensson ingår i referensgruppen och som ska lägga fram sitt betänkande i slutet av oktober.

Väldigt mycket av de problem som Michael Svensson pekar på är problem som i dag ska hanteras, inom ramen för vårt system, av den så kallade huvudmannen – en kommunal eller en fristående huvudman. Den viktiga aktören i det här sammanhanget är förstås de många huvudmän som i dag har ansvar för att driva gymnasieskola. Samtidigt kan förstås inte staten stillatigande åse att resultaten sjunker och att likvärdigheten försämras i vår svenska gymnasieskola. Därför blir det viktigt att vi fullföljer de stora och genomgripande utredningar som just nu pågår.

Får jag också peka på hur viktigt det är att de lektioner som ges i gymnasieskolan inte bara ges. Det här är vi överens om. Och vi vet genom Skolverkets stora genomlysning att vi har problem med att lektioner helt enkelt inte genomförs. De lektioner som genomförs ska förstås ha en hög kvalitet. Här befinner sig den svenska gymnasieskolan, precis som övrig skola, i ett bekymmersamt läge med de svårigheter vi har med lärarför-
sörj-

ning. Då blir det än viktigare att vi tar lite gemensamma tag och tillsammans ser till att vi kan stärka läraryrket. Det handlar om att se till att läraryrket blir ett attraktivt yrke, ett yrke som många vill återvända till, ett yrke som många vill stanna i och ett yrke som många vill söka sig till. De satsningar som nu görs tillsammans med SKL, Friskolornas riksförbund och lärarfacken är väldigt viktiga för att säkerställa att läraryrket får den attraktivitet som det faktiskt förtjänar.

Anf. 4 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Jag håller med statsrådet om att ordet katastrof är ett väldigt starkt ord. Men om mitt öga ser rätt sitter det ett antal gymnasieelever uppe på läktaren. De skulle säkert kunna vittna om detta. De är möjligtvis glada ibland när det blir inställda lektioner. Men även med hänsyn tagen till det som kommer att tas upp i nästa interpellationsdebatt, frånvaron, skulle jag vilja säga att det på vissa gymnasieskolor näst intill är en katastrofal situation.

Här talas det om skickliga lärare. Det är naturligtvis oerhört viktigt. Glädjande nog ser vi nu att söktrycket går upp på lärarutbildningen, framför allt utbildningen till gymnasielärare. Det är kanske också ett problem som vi tillsammans får hantera: Vad ska man göra med 7–9-lärare, där söktrycket inte alls går upp i motsvarande utsträckning?

Vi brukar säga att vägen till en bättre högskola, för att uttrycka det väldigt enkelt, naturligtvis är att vi har en bättre gymnasieskola. Och en bättre gymnasieskola får vi genom att vi har en bättre grundskola. Men gymnasieskolan är oerhört viktig. Som jag sa är det ett språng ut i livet för väldigt många elever, för dem som inte väljer att omedelbart gå till högre utbildning.

Det pratas i svaret om att man ska ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Vi vet att ungefär 99,5 procent söker till gymnasieskolan, även om inte alla har behörighet till de nationella programmen. Men det jag här pratar om och vill framhålla är att även om man fullföljer gymnasieskolan gör man det kanske med undermåliga betyg. Man har kanske skickliga lärare, men man får inte alls den undervisningstid som man egentligen borde få.

Vi vet sedan tidigare att svenska elever, sett i ett OECD-perspektiv, har ett mycket lågt antal timmar jämfört med hur det är i många andra länder. Ett sätt att ganska snabbt komma till rätta med detta är naturligtvis att återföra kopplingen mellan kursens poäng och timmar. Då är frågan om Anna Ekström är beredd att göra det.

Anf. 5 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Vi är som sagt överens om att gymnasieskolan har problem. Jag vill samtidigt peka på att vi har en stor mängd skolor i Sverige. Både Michael Svensson och jag gör ofta skolbesök och ser fantastiska gymnasieskolor, där elever får en underbar start på både yrkeslivet och det kommande studielivet. Men vi har också väldigt stora problem.

Ett särskilt bekymmer när det gäller gymnasieskolan är att vi vet så lite om resultaten av utbildningen. Vi är, precis som när det gäller grundskolan, väldigt beroende av de internationella undersökningar som görs för att hålla koll på hur resultatutvecklingen ser ut och hur kunskapen utvecklas i den svenska skolan. På gymnasieskolans område är vi hänvisade till ganska få undersökningar. Lyckligtvis kommer det en sådan undersökning i höst, i slutet av november. Det är den som kallas Timss Advanced. Genom den kommer vi att få en bild av hur utvecklingen går i den svenska gymnasieskolan. Vi ska vara väldigt glada över att vi kan få den bilden.

När det gäller resultaten är vi oroliga över att vi har sett nedåtgående resultat i grundskolan i flera undersökningar. Tidigare har vi också sett nedåtgående resultat i Timss Advanced. Vi vet också genom de undersökningar som görs på olika tekniska högskolor att studenternas kunskaper i matematik stadigt har försämrats, även om vi under senare år har sett en inbromsning i fråga om det.

Ytterligare ett bekymmer gäller likvärdigheten, som jag tog upp i mitt svar och som jag inte har hört så mycket om från Michael Svensson. Det här med likvärdigheten är ett mycket stort problem i den svenska gymnasieskolan. Det kan vara en väldigt stor skillnad mellan en gymnasieskola och en annan.

Precis som Michael Svensson är jag väldigt oroad över att den garanterade undervisningstiden inte upprätthålls. Vi vet genom statistiken att många timmar inte blir av. Vi vet att det är ett stort bekymmer. Jag kan bara peka på det förhållande som inträder när en elev ska byta skola och hur viktigt det är att man har koll på hur många timmar eleven har fått i olika ämnen och kurser för att eleven ska kunna få sin rätt till undervisning och utbildning tillgodosedd. Men det är också så, vilket vi vet från olika skolinspektionsgranskningar, att den undervisningstid som bokförs inte alltid har det innehåll som vi vill att en undervisningstid ska ha. Vi är helt överens om att det här är ett väldigt angeläget problem. Det kanske är skolans allra viktigaste resurs – den tid vi sätter av för mötet mellan kunskapsförstående elever och kunniga lärare.

Michael Svensson tar upp frågan om huruvida regeringen kommer att tillsätta en särskild utredare som ska föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Den utredningen är redan i full gång. Det är den utredning som ska lämna sitt slutbetänkande i slutet av oktober. Vi ser verkligen fram emot den utredningen. Det blir ett viktigt underlag för att gå vidare mot en gymnasieskola där vi säkerställer att elever får den undervisning och den undervisningstid de har rätt till och att undervisningstiden verkligen har ett högkvalitativt innehåll.

Jag vill också passa på att peka på hur viktigt det är att gymnasieskolans lärare får en riktigt bra kompetensutveckling. Det här är också ett område där vi har mindre kunskaper än på grundskolans område. Men tack vare Talisundersökningen vet vi hur stora problem vi har på det området i grundskolan, och det finns ganska lite som talar för att det är bättre i gymnasieskolan.

Anf. 6 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Det är sant att det finns många problem. Men självklart ska vi också, vilket ofta glöms bort i de här sammanhangen, påminna om att det finns väldigt mycket bra ute i skolan. Det finns oerhört många bra

och skickliga lärare. Som jag nämnde är det en katastrofal situation här och där, men överlag är det naturligtvis väldigt bra. Vi fokuserar ofta på de 10, 15, 20 procent som är dåliga eller undermåliga och pratar inte så mycket om de 80, 90 procent som är bra. Men vår uppgift är naturligtvis att höja målen mot 100 procent. Då är det klart att det är viktigt att prata om vilka fel som finns.

Det här med likvärdigheten är ett problem, precis som statsrådet tar upp.

Ett annat problem är styrkedjan, som OECD pekade på i sin rapport om den svenska skolan i våras. Jag skulle vilja gå så långt som att säga att det är ett kraftigt underbetyg åt många kommuner ute i landet som inte får ordning på sin styrkedja. Dessutom skiljer det väldigt mycket mellan de 290 olika skolhuvudmän vi har i landet. Av den anledningen vill jag naturligtvis se en hårdare nationell styrning av den svenska skolan, för jag tror att det är det enda sättet att komma till rätta med detta.

Det finns alltså många problem som vi ska ta oss an. Därför är jag glad över att få debattera med Anna Ekström. Vi har nog aldrig haft en gymnasieminister som har haft så mycket kunskap om den svenska skolan som hon, med tanke på hennes tidigare jobb som generaldirektör.

Anf. 7 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Det är alltid intressant att diskutera gymnasieskolan med Michael Svensson. Det kanske hör till tonen i riksdagen att man ska ta heder och ära av varandra, men jag vill passa på att ge lite beröm till Michael Svensson för den konstruktiva ton som ofta präglar inläggen om gymnasieskolan. Jag tycker att det är väldigt bra, för jag är övertygad om att den svenska gymnasieskolan är i stort behov av långsiktighet och av ganska trygga och säkra spelregler.

Michael Svensson tar upp ett stort problem som jag håller med om, nämligen att många kommuner har problem med att styra och finansiera sin gymnasieskola. Vi ser resultat av det till exempel i tillgången till yrkesprogram, som är väldigt olika över landet. Där ställer vårt styrsystem, precis som Michael Svensson påpekar, till stora problem för kommuner att säkerställa att det finns tillgång till gymnasieutbildning på det sätt det bör finnas över hela landet.

Inte minst när det gäller yrkesprogrammen bedrivs en mycket stor del av gymnasieskolan av fristående huvudmän. Också här ser vi stora kvalitetsproblem med alltifrån avhopp till redovisning och genomförande av undervisning.

Allt detta blir alltmer akut i ett läge där en stor andel elever i gymnasieåldern är nyanlända i den svenska skolan. I åldrarna 13–18 år och kanske ännu mer 16–18 år finns de riktigt stora grupperna av nyanlända elever. Det säger sig självt att det kommer att ställa mycket stora krav på den svenska gymnasieskolan att säkerställa en god utbildning för de många nyanlända, som med en god utbildning kan få en riktigt god möjlighet att bidra till vårt samhälle.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2016/17:24 om frånvaro på gymnasiet

Anf. 8 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om hur jag och regeringen tänker agera för att säkerställa att huvudmännen för gymnasieskolorna tar sitt fulla ansvar som huvudmän för elevers närvaro. Alexandra Anstrell har vidare frågat mig om jag har för avsikt att inkludera gymnasieskolan i den pågående utredningen vad gäller elevers frånvaro, eller om vi kan förvänta oss en egen utredning gällande detta.

Elevers frånvaro är ett stort problem och ett tecken på att arbetet med att förebygga och åtgärda frånvaro behöver förbättras. Om en elevs frånvaro inte uppmärksammas och utreds tidigt ökar risken för att frånvaron blir långvarig eller regelbunden. För den enskilda eleven kan en sådan frånvaro leda till stora svårigheter. En ofullständig gymnasieutbildning försvårar ett framtida aktivt deltagande i såväl fortsatt utbildning som yrkes- och samhällsliv. Lärande i sig och en slutförd skolgång med goda resultat leder till minskad ohälsa och minskad risk för utanförskap.

Det behövs en bredd av insatser för att motverka frånvaro och avbrott när det gäller gymnasieskolan och att skapa en attraktiv gymnasieskola för alla. Regeringens målsättning är att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Det är därför regeringen tillsatt Gymnasieutredningen, direktiv 2015:31, som ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2016.

Statens skolverk har tagit fram allmänna råd för arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan. Det handlar om stöd till rektorn i dennes arbete med att främja närvaro, att skapa rutiner för kontinuerlig frånvarorapportering och information till elever och vårdnadshavare om såväl skyldigheter som ogiltig frånvaro.

Vidare har elevhälsan en viktig roll i arbetet med elever för att förebygga frånvaro. För att stärka elevhälsan har regeringen infört ett statsbidrag för att öka personaltätheten inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller sådana insatser.

Regeringen har även gett en särskild utredare i uppdrag att kartlägga elevers frånvaro i de obligatoriska skolformerna, direktiv 2015:119. Utredaren ska analysera orsakerna till frånvaron och föreslå hur skolans arbete med att främja närvaro och vidta åtgärder vid frånvaro kan förbättras. Syftet är att säkerställa alla elevers rätt till en likvärdig utbildning. Uppdraget ska redovisas senast den 30 december 2016. Om utredaren finner att förslag om hur arbetet med närvarofrämjande åtgärder kan förbättras även har bäring på gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får utredaren lämna förslag på åtgärder även i dessa skolformer.

Regeringen har således vidtagit flera åtgärder för att komma till rätta med elevers frånvaro och har inte för närvarande för avsikt att tillsätta en särskild utredning avseende elevfrånvaro i gymnasieskolan.

Anf. 9 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Tack, statsrådet Anna Ekström, för svaret!

CSN:s statistik för 2016 visar att andelen elever i landet som har fått sin studiehjälp indragen på grund av skolk är 7,8 procent. Två år tidigare var siffran 6,6 procent. En del län uppvisar så höga siffror som 11–12 procent. En del kommuner ligger ännu mycket högre: Gotland 12,2 procent,

Hofors 16,5 procent, Arjeplog 25,3 procent – och de ligger inte på något sätt högst. Detta vill alltså säga att i Arjeplog är var fjärde gymnasieelev borta så mycket att de inte får studiestöd. Det är 25 elever av 100, en hel klass.

Gymnasieskolorna har till uppgift att rapportera in skolk. Utöver den alarmerande statistiken har jag dessutom fått höra att det ibland kan finnas en kultur att vara försiktig i frånvarorapporteringen eftersom indraget studiebidrag från CSN kan få förödande effekter för en familj. Då kan det alltså finnas ännu fler elever som inte är i skolan utöver dem som återfinns i denna alarmerande rapport.

Trots nytt regelverk för inrapportering verkar det råda oklarheter kring hur inrapportering av frånvaro ska tillämpas. Skolfrånvaro hos elever är en av de största riskfaktorerna för att barn och ungdomar ska hamna snett i livet.

I OECD:s utvärdering av svensk skola framkommer att just frånvaro är ett utmärkande problem. Svenska elever är frånvarande i avsevärt högre utsträckning än elever i andra länder.

Herr talman! Gymnasieutredningen fick utökat uppdrag och en förlängd tid. Precis som statsrådet Anna Ekström skriver i sitt svar ska den vara färdig den 31 oktober, alltså om ett par veckor. Men redan 2013 kom en avhandling om varför elever skolkar, som visar att anledningarna till skolk är för lite beröm, låga förväntningar och dåligt stöd i undervisningen. Tiden går, både här i talarstolen och för dessa ungdomar. Jag talar om de 25 procenten i Arjeplog som inte är tillräckligt mycket i skolan. Om skolan dessutom – vi kan tänka på den föregående interpellationsdebatten – har ett ökat antal lektioner utan lärare står vi snart med skolor utan vare sig elever eller lärare.

För Vallentuna är siffran 30,1 procent. Nästan vart tredje barn i Vallentuna riskerar att hamna i utanförskap, och en viktig bidragande orsak är att de inte är i skolan. De får inte den skola de har rätt till. De har rätt att bli sedda och att få stöd i undervisningen, och självklart ska vuxna ha höga förväntningar på dem.

Därför tycker jag det är tråkigt att statsrådet är nöjd med de insatser som har gjorts. Här behövs alltså inget mer, menar hon. Det tycker jag är tråkigt. Självklart ska vi inte föregripa Gymnasieutredningen, men man kan ändå lyfta fram enskilda frågor tidigare om man tycker att det är bråttom och viktigt.

Redan i vintras kunde vi läsa på Skolverkets hemsida: ”Kommuner och huvudmän ger inte tillräckligt stöd till skolorna, särskilt när det gäller långvarig frånvaro med en komplex problembild. Huvudmännen behöver se till att insatserna följs upp och utvärderas.”

Gymnasieleverna som nu går i tvåan och trean har slutat vid nästa val. För dem är det bråttom. Att statsrådet inte tar ett allvarligt grepp om frågan om skolfrånvaron med huvudmännen är besynnerligt. Det är, herr talman, oansvarigt.

Anf. 10 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Alexandra Anstrell avslutade sitt inlägg med att nämna ordet oansvarigt. Styrsystemet över den svenska skolan har visserligen kritiserats av OECD, men det är ändå det som gäller. Där ligger det stora

Prot. 2016/17:15

14 oktober

Svar på
interpellationer

ansvaret för resultat och kvalitet i gymnasieskolan hos den så kallade huvudmannen.

Huvudmannen är en kommunal huvudman eller en fristående huvudman. Jag kan vara lite orolig över att man ibland glömmer bort huvudmannens ansvar. Särskilt förvånande kan det vara när Alexandra Anstrell med sin rika erfarenhet som kommunal huvudman i en stor kommun i Stockholmsområdet går över huvudmannens ansvar för frågan med lätt hand.

Huvudmannen har ansvaret för resultat och kvalitet, men genom våra författningar finns också ett antal andra personer – figurer – som har ansvar. Där finns rektorns viktiga ansvar, som tydliggörs i skollag och gymnasieförordning. Ansvaret tydliggörs också i de allmänna råd som Skolverket har tagit fram.

Där finns lärarnas viktiga ansvar. Att arbeta med frånvaro är ofta en uppgift som ligger på lärarna, men det är också en viktig uppgift för lärarna, precis som Alexandra Anstrell pekade på, att säkerställa att kvaliteten i undervisningen är så hög att elever också vill delta i undervisningen.

Jag tycker också att det är viktigt att peka på det förhållande som gäller för gymnasieskolan i dag som en icke obligatorisk skolform. Det har tydligt skrivits fram i olika läroplaner och styrdokument att elever ska tränas att med stigande ålder ta ett större eget ansvar.

Betyder det här att jag slår mig till ro och tycker att staten kan luta sig tillbaka och inte bry sig i frågan, som Alexandra Anstrell antyder? Nej, verkligen inte. Regeringen kan inte stillatigande åse att den svenska skolan och den svenska gymnasieskolan har problem också på detta område. Det är därför som regeringen har tillsatt en utredning som snart kommer att redovisa sina förslag, nämligen Gymnasieutredningen. Sedan finns även den utredning som jobbar med frågor som gäller just orsaker till frånvaro, och den ska lägga fram förslag för hur skolans arbete med att främja närvaro och vidta åtgärder vid frånvaro kan förbättras. Jag vill verkligen peka på att den utredningen har möjlighet att lämna förslag på åtgärder även i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan om utredningen finner att de förslag man arbetar med kan ha bäring också på de skolformerna.

Alexandra Anstrell och jag delar uppfattning om problembilden. Jag utgår från att vi delar uppfattningen om bilden att huvudmannen har det stora ansvaret för resultat och kvalitet i de skolformer som huvudmannen bedriver skola inom. Jag tror också att vi är överens om att en viktig uppgift för staten blir att följa upp, säkerställa och ge bra verktyg för att få systemet att hänga ihop.

Min bedömning är att frånvaron är ett stort och allvarligt problem. Det är ett viktigt problem för många elever, föräldrar och i förlängningen för samhället. Men jag skulle inte skriva under på Alexandra Anstrells bedömning att regeringen, eller jag, är ointresserad av frågan.

Anf. 11 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Statsrådet och jag är överens om att huvudmannen har ansvaret. Men det finns ett uppdrag, och därför undrade jag hur statsrådet och regeringen tänker agera för att säkerställa att huvudmännen tar sitt fulla ansvar. När man sätter mål eller ger uppdrag måste man följa upp att det som man hade tänkt blir gjort.

Skolfrånvaro hos elever är en av de största riskfaktorerna för att barn och ungdomar kommer att hamna snett i livet. Då finns en gymnasieskola där de lärarlösa lektionerna verkar öka, och skolket ökar alarmerande.

Sedan finns mobbningen. Det kan vara fråga om elaka ord, viskningar, blickar och skratt eller att någon aldrig får vara med. Någon kan vara taskig mot en annan om hur denne klär sig eller ser ut på ett visst sätt.

I Stockholm genomförs en Stockholmsenkät kontinuerligt. Resultatet från den senaste enkäten 2016 visar att droganvändningen ökar något på gymnasiet, men brottsligheten minskar – mest hos pojkar; hos flickor ligger den konstant. På frågan om eleverna tycker att det är riktigt härligt att leva instämmer bara dryga 60 procent. Om de ska sätta ett mätvärde på sin psykiska hälsa där 0 är riktigt dåligt och 100 är högsta tänkbara värde rankar flickor i årskurs 2 på gymnasiet på låga 49 procent och killarna på 63 procent – det är också lågt men inte lika lågt.

90 procent av eleverna verkar dock trivas bra i skolan, men över 10 procent upplever sig mobbade. Av de 10 procenten upplever en tredjedel att de är mobbade två gånger i månaden eller mer. Då tycker jag att satsningen på elevhälsan som statsrådet pratar om inte är tillräcklig.

Herr talman! Redan 2011 fick Skolverket ett tydligt uppdrag att stärka elevhälsan. Jag måste få föra fram att jag inte tycker att satsningarna från regeringen som statsrådet hänvisar till i sitt svar ger tillräckligt stöd till kommunerna. Jag tycker inte att problemen tas på riktigt allvar. En utredning om frånvaron i grundskolan har tillsatts. Statsrådet Ekström svarar mig att om förslag i utredningen kan ha bäring även på gymnasieskolan får utredaren också lämna förslag till åtgärder för gymnasiet. Det var ju snällt. Snäll ska man självklart vara, men en regering måste vara tydlig och leda Sverige mot skolframgångar. Om barnen inte är i skolan finns grava problem.

Nu har vi passerat halvtid i mandatperioden, och även om statsrådet är ny i uppdraget ska jag inte skylla detta på dig. Det är därför jag hade sett fram emot lite större satsningar och tankar om frågan om skolfrånvaron. Facit är att insatserna för skolan inte är tillräckliga.

Den som menar allvar med att vända skolutvecklingen i Sverige så att fler elever kan lära sig mer måste ha en plan för en bättre skola. Det har Moderaterna. Vi vill ge eleverna mer tid med sina lärare, få fler skickliga lärare och se till att skolnärvaron ökar.

Herr talman! Att regeringen inte förmår att ta ansvar för våra unga och Sveriges framtid kommer vi moderater aldrig att tillåta. Sverige behöver en ny regering som tar problemen på allvar.

Anf. 12 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Alexandra Anstrell tar på ett fint sätt upp de stora problem som finns med mobbning i den svenska skolan. Vi vet genom statistik att den upplevda psykiska ohälsan ökar på ett oroväckande sätt för framför allt flickor, inte minst i gymnasieskolan. Det är problem som är viktiga och värda att ta på mycket stort allvar.

Samtidigt vet vi att det under flera år har pågått ett stort arbete för att förebygga mobbning i den svenska skolan. Om vi tittar på Skolverkets stora genomgång av attityder till skolan, en uppföljande undersökning som görs regelbundet år för år, ser vi att elever, föräldrar och lärare upplever

att mobbningsarbetet går åt rätt håll. Enligt den stora undersökningen sker en minskning av problemet.

Dock vill jag verkligen påpeka att det inte betyder att man inte ska ta problemet på mycket stort allvar. Det betyder inte heller att man ska sluta arbeta med problemet. Det är en viktig uppgift för skolan.

Vi har under interpellationsdebatten diskuterat hur skolan ska styras. Vi har varit inne på frågor om huvudmannens ansvar, rektorers och lärares ansvar samt om statens ansvar. I Sverige råder en samstämmighet om att det finns problem med styrningen av skolan. OECD:s studier visar detta, men vi har också sett rapporter från Skolverket, Riksrevisionen och Statskontoret som visar hur problematisk styrningen av den svenska skolan är.

En sådan problematisk del är hur staten väljer att satsa på skolan. Här finns en skarp skiljelinje mellan regeringens satsningar och de satsningar som föreslås i den moderata budgetmotionen. När regeringen lägger stora, betydande medel på ett generellt statsbidrag, där kommunerna som huvudmän får stora möjligheter att använda resurser och medel på det sätt som lagen föreskriver, som allmänna råd säger och den statliga regleringen anger, och tar ansvar för insatserna, då väljer Moderaterna att lägga sina satsningar på skolan i ännu fler riktade statsbidrag. Det är riktade statsbidrag som i själva verket enligt Statskontorets och Riksrevisionens utvärderingar försämrar möjligheterna för huvudmännen att ordna en riktigt bra styrning av skolan.

Vi är faktiskt helt överens om problemen. Vi är överens om att det stora ansvaret för resultat och kvalitet ligger hos huvudmännen. Vi är överens om att staten ska bidra, följa upp, utvärdera och stå för ett tydligt och starkt stöd till huvudmän, rektorer och lärare.

Vi är tyvärr inte överens om på vilket sätt det statliga stödet ska ges. När regeringen bedömer att stödet ska ges på ett sådant sätt att man visar tilltro och tillit till huvudmän och professioner väljer Moderaterna att lägga sitt stöd på riktade statsbidrag på ett sätt som inte kommer att välkomnas av Alexandra Anstrells många moderata kollegor som har ansvar för skolan ute i landet.

Anf. 13 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Att arbetet mot mobbning går åt rätt håll är verkligen bra. Ingen ska ju behöva bli utsatt för mobbning. Det visar egentligen att Alliansens satsningar på exempelvis vårdgarantin inom barn- och ungdomspsykiatri har gett resultat.

Skolan ska ge bildning och lära för livet, inte bara arbetslivet, oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Skolinspektionen har granskat skolornas arbete för att förebygga studieavbrott på de nationella yrkesprogrammen i 30 gymnasieskolor. Samtliga skolor måste utveckla arbetet med att ge eleverna det pedagogiska stöd de behöver för att fullfölja utbildningen. Av de 126 elever som intervjuats på skolorna riskerar majoriteten att inte nå en yrkesexamen.

Granskningen visar bland annat att undervisningen inte utgår från elevernas behov och att elever upplever att lärare inte lyssnar på vad de behöver i och utanför undervisningssituationen.

Problemet är att orsaker till frånvaro sällan utreds. Man frågar inte ens eleverna varför de inte är där. I stort sett ingen av skolorna kartlägger eller utreder orsaker till elevernas frånvaro och behov av stöd i skolan i tillräcklig omfattning. Flera elever berättar att de inte har motivation eller ork att gå i skolan och att ingen i skolan har frågat dem varför.

Lärarna beskriver att det är svårt att bygga relationer med många av eleverna, bland annat på grund av att eleverna helt enkelt inte är på plats och lärarna inte vet vad de ska göra. En stor del av eleverna tycker att mentorer eller lärare inte förstår eller inte är intresserade av deras behov.

Jag menar att detta inte är acceptabelt. Medan regeringen sitter still i båten riskerar vi att förlora flera elevkullar. Det är inte på det sättet som vi möter de behov som finns när det gäller att verka i en global värld med allt hårdare konkurrens. Att man då som statsråd inte allvarligare tar ett grepp om skolfrånvaron är besynnerligt. Jag undrar verkligen: Är du nöjd med det här, Anna Ekström?

Anf. 14 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Den som har lyssnat på den här interpellationsdebatten har antagligen förstått att jag inte är det minsta nöjd med tillståndet i den svenska gymnasieskolan, vare sig när det gäller kunskapsresultat, likvärdighet eller elevernas närvaro.

Jag har också redovisat en rad åtgärder som regeringen har tagit fram underlag för att gå vidare med. Vi ser verkligen fram emot att få de utredningarna.

Samtidigt tror jag faktiskt, Alexandra Anstrell, att vi är överens om att den riktigt stora och viktiga uppgiften inte är att skriva lagar, förordningar eller bestämmelser. Den riktigt viktiga insatsen är det arbete som sker ute i skolorna på vardaglig basis. Det är det vi ska stödja.

Jag vill peka på elevhälsan, som Alexandra Anstrell förtjänstfullt tog upp som ett område som behöver stärkas. Det stämmer verkligen. Därför är elevhälsan också föremål för en ganska ordentlig satsning från regeringens sida, en satsning som jag tycker är viktig. Jag ser fram emot att den ska få möjlighet att verka i skolan.

Jag vill också peka på att vi har talat mycket om lärare och rektorer i den här interpellationsdebatten. Men när det gäller att förebygga frånvaro finns det många andra yrkesgrupper som är oerhört viktiga i skolan. Jag tänker på elevhälsan, och jag tänker på allt från läkare och sjuksköterskor till skolbibliotekspersonal, skolpsykologer och arbetsterapeuter. Det är professioner som kan göra väldigt viktiga insatser för att komplettera det som ska göras i undervisningen.

Vi är som sagt överens om problemet. Vi är överens om att huvudmannen har ett mycket stort ansvar. Vi är överens om att regering och riksdag bör bidra. Det enda vi inte verkar vara riktigt överens om är huruvida bidragen ska ske genom stor tillit till skolhuvudmännen eller om de ska ske via ännu fler riktade statsbidrag, som har kritiserats hårt av flera instanser.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Motion
med anledning av prop. 2016/2017:14 Ny definition av fastighetsbegreppet i mervärdesskattelagen
2016/17:3502 av Per Åsling m.fl. (C, M, L, KD)

§ 7 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 13 oktober

2016/17:46 Lag om kvotering

av *Isabella Hökmark* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2016/17:47 Kungliga Operan

av *Olof Lavesson* (M)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2016/17:48 Sänkt arbetsgivaravgift för enmansföretag

av *Helena Bouveng* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:49 Öppenhet i TTIP

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Ann Linde (S)

2016/17:50 Idrott i skolan

av *Saila Quicklund* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 oktober

2016/17:94 Det ökande antalet butiksrån

av *Beatrice Ask* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:95 Uteblivna pengar till lokal utveckling för 437 000 medborgare

av *Lotta Olsson* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:96 Personalbrist inom mammografin

av *Cecilia Widegren* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2016/17:97 Förtroendet för assistansersättningen

av *Bengt Eliasson* (L)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

2016/17:98 Olovlig körning

av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:99 Statlig styrning av myndigheter

av *Patrik Engström* (S)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2016/17:100 Skyndsamma åtgärder mot långa handläggningstider för jordbruksstöd

av *Eskil Erlandsson* (C)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:101 Integration i Åre kommun

av *Per Åsling* (C)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:102 Akutsjukhusen i de nya storregionerna

av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2016/17:103 Sjukvården i de nya storregionerna

av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

**2016/17:104 Modersmålsundervisning på de nationella minoritets-
språken**

av *Eva Lohman* (M)
till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2016/17:105 Rätten till personlig assistans

av *Margareta B Kjellin* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)

2016/17:106 Rekordhöga hyror för andrahandsboende

av *Nooshi Dadgostar* (V)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:107 Revisorernas värdering av nybyggda hyreshus

av *Nooshi Dadgostar* (V)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:108 Stängningen av tv-kanalen Newroz TV

av *Hans Linde* (V)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 9.44.

Sammanträdet leddes av talmannen.

Vid protokollet

BRITT-MARIE HARTVIG

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 3 Motioner för omedelbar hänvisning	2
§ 4 Svar på interpellation 2015/16:736 om lärlösa lektioner	2
Anf. 1 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S)	2
Anf. 2 MICHAEL SVENSSON (M).....	3
Anf. 3 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S)	4
Anf. 4 MICHAEL SVENSSON (M).....	5
Anf. 5 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S)	5
Anf. 6 MICHAEL SVENSSON (M).....	6
Anf. 7 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S)	7
§ 5 Svar på interpellation 2016/17:24 om frånvaro på gymnasiet.....	8
Anf. 8 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S)	8
Anf. 9 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	8
Anf. 10 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	9
Anf. 11 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	10
Anf. 12 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	11
Anf. 13 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	12
Anf. 14 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	13
§ 6 Bordläggning.....	14
§ 7 Anmälan om interpellationer	14
§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar	14
§ 9 Kammaren åtskildes kl. 9.44.	15